

sensationes ibi elaboratæ, sicut alimenta in stomacho, ideas, volitiones aliasque mentis functiones producunt: ergo mentis operationes non probant illam esse incorpoream. Ita quidam recentes physiologistæ.

R. Nego ant. Experientia constat quidem substantiam in nobis sentientem et cogitantem a diversis corporis nostri partibus esse dependentem, commotiones nervorum et cerebri dispositionem in sensationes affectionesque nostras multum influere: at inde concludere non licet nervos aut cerebrum ipsam esse substantiam sentientem et cogitantem. Eadem quippe recurrent argumenta jam exposita: sensationes dividi nequeunt; ergo in subjecto divisibili non resident, Id unum igitur physiologistæ ex observationibus suis concludere debent, nempe strictissimam, licet inexplicabilem, existere connexionem inter corpus et substantiam in nobis cogitantem.

R. Et vero, variæ nervorum et cerebri commotiones nihil aliud sunt quam materiæ motus: verum mentis operationes effectus motus esse nequeunt. Nam 1º motus est ipsarum materia de loco in locum transiens, vel novos situs acquirens: mens autem sic moveri non potest. 2º Motus aliquam directionem habet, aliquem celeritatis vel tarditatis gradum, ac consequenter est divisibilis; sed operationes mentis nullo modo dividi possunt. 3º Uniformes regulas in iisdem circumstantiis sequitur motus, accuratam semper habet proportionem cum sua causa impulsiva, tot gradus celeritatis amittit quot alii materiae partibus communicat, juxta eamdem directionem pergit, donec ab ea per aliam causam deturbetur: porro mens in operationibus suis has regulas minime sequitur. 4º In sola præsentia corpora motus agit, non vero in absentia, et multo minus in objecta omnino incorporea qualia sunt præterita, futura, numeri, abstractiones, mera possibilia, etc.; atqui tam facile hæc omnia mens attingit quam præsentia corpora: ergo mentis operationes effectus motus esse nequeunt.

Inst. Si durius vel mollius sit cerebrum, tunc vel ob-

tinatio aderit, vel nulla connexio inter ideas; si arctius sit caput, si calvaria male sit conformata, aut easu contundatur, multo impediores sunt mentis facultates; si organa, sive externa, sive interna, sint vitiata, operationes intellectus eodem modo apud omnes cohibentur. Hinc in quibusdam familiis habitudo animi, sicut defectus physici, a parentibus ad liberos transmittuntur. Deinde mens omnes vices corporis sequitur, cum illo puerascit, adolescit et senescit: atqui hæc omnia non ita fierent si mens a corpore prorsus esset distincta. Ergo, etc.

R. 1º. Facta hic nobis objecta non unanimiter ab omnibus admittuntur; plures enim testantur cerebrum in amentibus non semel repertum esse eodem modo dispositum ac in sanis, hanc partem laedi, minui ac fere destruiri posse, sensationibus et praesertim actibus voluntatis remanentibus integris. Parva aut male conformata capita non ideo minus expeditas cogitandi et ratiocinandi facultates habent: anatomistæ et physiologistæ non sibi consentiunt circa intellectuales operationes quas eadem dispositio organica producere debet: sic Cabanis et Gall sibi contradicunt in explicando effectus humoris aquosi in cerebro existentis. Vide opus insigne, *Doctrine des rapports du physique et du moral*, auctore Bérard, medico, 1 vol. in-8º.

R. 2º. *Nego min.* Etiamsi facta in objectione citata vera essent, id unum concludi posset, scilicet principium in nobis cogitans strictissimam habere connexionem cum corpore, et in exercendo facultates suas summe ab illo esse dependentem. Sed inferri non posset hoc principium a corpore non esse distinctum: semper enim eadem recurrit difficultas quam adversarii non solvunt: operationes mentis sunt simplices: atqui operationes simplices in subjecto composito residere non possunt. Ergo, etc.

Hinc concludendum est duplicum in nobis adesse substantiam omnino distinctam, unam corpoream, alteram vero spiritualem, et utramque mirabili nexus inter se devinciri, ita ut una ab altera maxime pendeat. Hac

unione semel admissa, facile explicatur quomodo mens, licet a corpore distincta, cum illo tamen puerascere, adolescere, senescere aliasque vices ejus sequi videatur. Si corpus recte constituantur, multo liberius facultates suas mens exercet, multo facilius hanc machinam, cui alligatur, regit; jubet, et membra ipsi obediunt: si vero corpus male se habeat, mens dolore afficitur et ingratissensationibus quasi obruitur; si tenuiora adhuc sint membra, ut in pueris, mens veluti sopita judicatur; si debilitentur membra, ut in senibus, mens senescere videtur; si quidam in corpore dominantur humores, mens ad nonnulla magis inclinatur vitia; v. g., ad ebrietatem, luxuriam, etc., sed vires ad ea vincenda sufficienes ipsi roganti et satagenti nunquam desunt, etc. Ergo, etc.

Iisdem rationibus plures aliæ solvi possunt difficultates quas nobis objiciunt materialistæ; dicunt enim facultates animi ipsosque mores hominum, non solum ab organorum compositione, verum etiam a climate, a qualitate cibi et potus, a temperantia vel intemperantia, ab obesitate vel macie corporis, ab ætate et sexu pendere.

Sed 1º hæc facta multas admittunt exceptiones; in quacumque enim regione reperiuntur homines ingenio similes, licet longe dissimilem sequantur vivendi regulam. 2º Independenter ab alimentis, a statu corporis et a sexu, eadem sunt apud omnes saltem præcipue morum notiones, eadem scientiarum principia; ubique inveniuntur viri et mulieres eximiarum virtutum capaces. 3º Semper admittendum esset operationes simplices a principio composito venire et in substantia extensa residere; porro contrarium evidenter demonstravimus. Si ergo quædam mentis affectiones prævalere videantur apud nonnullos populos; si mulieres sensibilitate et elegantia sermonis sæpius præstant viris, dum ingenio, constantia et fortitudine ab illis communiter superantur, id quidem denotat physicam viri constitutionem exercitio intellectualium facultatum ordinarie plus favere, vel Deum his et illis varias facultates dedisse propter fines a se intentos; at nihil ultra inde sequitur.

Obl. 2º. Illa substantia est corporea in qua recipiuntur ideæ compositæ: atqui in mente humana recipiuntur ideæ compositæ. Ergo, etc.

R. Dist. min. In mente nostra recipiuntur ideæ compositæ ratione objecti, *conc.*; ratione subjecti, *nego min.* Etenim, ideæ quatenus perceptiones sunt et in subjecto recipiuntur, non sunt composite; nam 1º tota mens idearum compositarum simul conscientia esse non posset, quia una pars ideæ unam partem animæ et altera pars alteram partem afficeret; 2º sentimus ideas rerum compositarum adeo esse unicas ut dividi non possint; 3º si ideæ rerum compositarum modo corporeo in mente nostra existerent, dici posset eas esse rotundas, quadratas, cubicas, longas aut breves, albas vel nigras, sicut corpora externa ab ipsis repræsentata: atqui hoc est absurdum. Ergo, etc.

Præterea, ideæ corporum materialiter in mente esse non possunt, nisi secundum propriam formam, vel secundum formam breviores: atqui neutrum dici potest: non prius, alioquin arbores, domus, civitates, ipsa terra, tota immensitas cœli, in mente nostra existerent, quando de his cogitamus: atqui hoc dici non potest. Non posterius; tunc enim idea objecto suo longe minor, illud repræsentare non posset. Ergo impossible est ideas rerum compositarum in mente materialiter existere. Certum est tamen illas aliquo modo existere. Ergo præsens objectio invicta demonstrat quod impugnat, scilicet, mentem esse simplicem.

Inst. Plures mentis affectiones, v. g., dolor, amor, odium, varios suscipiunt gradus: ergo sunt composite.

R. Nego conseq. Ut enim probaretur has affectiones esse compositas, ostendendum foret unam seorsim sumptam, v. g., actum amoris vel odii, in partes dividi posse: atqui id non ostenditur nec ostendi potest. Insulse namque dimidia, tertia aut quarta pars sensationis vel ideæ peteretur.

Ex iis principiis altera similiter refellitur objectio petitæ ex eo quod nonnulli spiritus plus quam alii cogi-

tent. Fatemur enim quosdam spiritus multo plures habere ideas, plura advertere objecta, vel plures ejusdem objecti respectus attingere, quam alios: sic animæ Bossuet et Pascal eo sensu plus cogitabant quam anima rustici scientiis prorsus extranei: at singulæ hujusmodi idæ in partes dividi non possunt: ergo residere non possunt in subjecto composito.

Unde hæc ingeniorum differentia oriatur? an ex solis dispositionibus corporis et varietate educationis, ut multi volunt; an vero ex ipsa voluntate Creatoris qui animas inter se multis modis discrepantes sicut et corpora facit, ut plures contendunt, definire non audemus. Neutra hypothesis repugnat.

Obj. 3º. Vel una affectio totam replet animam, vel non: si prius, unicam simul habere possumus affectiōnem, quod falsum est; si posterius, ergo divisibilis est anima.

R. Nego suppositum. Quod enim est simplex, nec replere nec repleri potest. Porro contendimus mentem nostram esse simplicem; adversarii ergo probare debent, non vero supponere, mentem velut vas quoddam repleri posse: attamen in praesenti objectione gratuito illud supponunt. Ergo, etc.

Qua autem ratione tot objecta diversa simul exhibeantur in mente, quomodo tot affectiones oppositæ simul existentes sese non destruant, explicare non aggredimur. certum est eas materialiter simul existere non posse: hoc sufficit. Ergo, etc.

Obj. 4º. Mens non potest esse in corpore quin habeat partes: atqui mens est in corpore. Ergo, etc.

R. Dist. maj. Mens non potest esse in corpore materialiter, cum relationibus loci et spatii, *conc.*; non potest esse in corpore, id est, strictissimam habere non potest unionem cum corpore, quin habeat partes, *nego maj.* Eodem sensu *distincta minore, nego conseq.* Etenim dici non potest mentem esse in corpore materialiter, cum relationibus loci et spatii, siquidem remanet probatum illam esse omnino simplicem. Hoc solum igitur affir-

mandum est, scilicet, strictissimam dari unionem inter mentem et corpus, quamvis natura hujus unionis nos lateat, ut infra monstrabimus. Ergo, etc.

Obj. 5º. Mens agit in corpus et corpus in animam: atqui substantia omnino simplex agere non potest in substantiam compositam, nec vice versa. Ergo, etc.

R. Dist. maj. Mens agit in corpus et corpus in animam, aliquo modo utrique substantiæ proprio, nobis ignoto, *conc.*: per tactum sicut corpora agunt in corpora, *nego maj.* Eodem sensu, *distincta minore, nego conseq.* Nihil enim clarius constat quam illa *reciprocitas* actionis mentis in corpus et corporis in mentem, sed naturam ejus ignoramus; scimus illam per tactum exerceri non posse, quia demonstravimus mentem, utpote simplicem, nec tangi nec tangere posse. Præterea, si per tactum illud commercium exerceretur, physica semper esset proportio inter volitiones mentis et motus corporis: at qui talis proportio non existit. Ergo, etc.

Semper supponunt adversarii id quod ipsis probandum esset. Hæc igitur aliaque similia objicientes nihil proficiunt.

Obj. 6º. Cunctas materiæ proprietates non noscimus: ergo temere affirmamus illam cognitionis incapacem esse.

R. Nego conseq. Clare enim percipimus cognitionem incompatibilem esse cum proprietatibus notis materiæ, cum extensione et divisione: atqui proprietates materiæ, quas non novimus, proprietates notas minime destruant, ut patet: ergo non temere affirmamus, etc.

Inst. 1º. Dici potest materiam ex simplicibus elementis coalescere, ut placuit Leibnitz: ergo, licet cognitione sit simplex, non sequitur illam in materia non residere.

R. 1º. Argumentum fundamento dubio nitiuit: ergo nihil probat.

R. 2º. Admissa hypothesi, nihil obtinent materialistæ. Volunt enim animam a corpore non esse distinctam ac consequenter materiam, ut extensam, cognitionis esse capacem. At, in sensu objectionis, subjectum in nobis cogitans esset simplex. Ergo, etc.

Aliunde, si elementum simplex, de quo agitur, activitatis sit incapax, repugnat illud esse mentem nostram, quæ evidenter est activa. Si activitatis est capax, quod nec affirmare nec negare absolute possumus, quia ipsius natura nos latet, saltem constat non esse molem materialis, materialis extensam. Ergo hæc instantia thesim nostram non labefactat.

Inst. 2°. Deus convertire potest materiam in substantiam cogitantem: ergo non repugnat materiam cogitationis esse capacem.

R. 4°. Hoc iterum argumentum est extra causam; supponit enim principium in nobis cogitans a corpore esse distinctum, quod adversarii negant.

R. 2°. Nego ant. Deus potest quidem materiam destruere et substantiam cogitantem ei substituere; id a nemine in dubium revocatur. Verum substantiam cogitantem ex materia naturam suam retinente conflare non potest, sicut artifex opus suum conficit; Deus enim, licet omnipotens, impossibilia facere nequit: at impossibile est materiam ut talem cogitare: ergo, etc. Non ideo limites omnipotentiae Dei ponimus, ut asserit Locke; omnipotentia quippe Dei ad possibilia tantum extenditur, et non ultra, quia nihil est ultra.

Obj. 7°. Veteres philosophi ipsique primis Patres Ecclesiæ docuerunt mentem humanam esse corpoream: at qui ille consensus est argumentum veritatis. Ergo, etc.

R. 1°. Omnes philosophi, solis Scepticis et Epicureis exceptis, tenuerunt alteram post præsentem esse vitam, proindeque mentem corpori dissoluto manere superstitem: ergo credebat illam a corpore esse distinctam, sed tantum in assignanda natura ejus errabant. Porro talis doctrina materialistis directa fronte adversatur. Ergo hæc difficultas sententiae minime nocet.

R. 2°. Nego maj. et quoad veteres philosophos et quoad Patres.

1° Quoad veteres philosophos: Plutarchus enim (*de Placitis philosophorum*, l. 4, c. 3), postquam præcipios philosophiæ magistros nominavit, videlicet, Thalem, Py-

thagoram, Platonem, Aristotelem, etc., subjungit: « Omnes hi, quos nominavi, corporis expertem animam statuunt, naturam ei tribuentes quæ moveatur a seip-sa, et mente sic instructa. »

Ideo Aristoteles animum vocat *entelechiam*, id est, perfectionem, et quasi quintam essentiam, quia persuasum habebat quatuor elementorum genera, ex quibus omnia oriri dicebat, nempe ignem, aerem, aquam et terram, nullo modo posse « cogitare, et providere, et discere, et « docere, et invenire aliquid, et tam multa alia memi-nisse, amare, odisse, cupere, timere, angi, lætari. » (*Cic., Tuscul.*, l. 1, n° 22.)

Ipse Cicero, quamvis definire non audeat in quo natura mentis consistat, de illa tamen sic eleganter loquitur (*ibid.*, n° 74): « Dubitare non possumus, nisi plane in « physicis plumbei simus, quin nihil sit animus admix-tum, nihil concretum, nihil copulatum, nihil coag-mentatum, nihil duplex: quod cum ita sit, certe nec « secerni, nec dividii, nec discripsi, nec distrahi potest, « nec interire igitur, » etc.

Quam illæ sententiae a vili abjectaque hodiernorum materialistarum doctrina longe distant! Ergo 1° falsum est veteres philosophos, etc.

2° Multo evidenter est *primos Ecclesiæ Patres* non docuisse animam esse corpoream. Nonnulli quidem singulares exposuerunt vel admirerunt opiniones circa natu-ram substantiae cogitantis. Id proveniebat ex subtili philosophia qua plerique in juventute fuerant imbuti, vel ex difficultate quæstionis; accurate enim locutiones, quæ nunc sunt in usu, nondum erant receptæ. Mirum ergo videri non debet si quædam reperiantur obscuritatem in operibus eorum circa naturam rei sensibus imperviæ. Verum omnes professi sunt mentem esse substan-tiam a corpore sejunctam et immortalem; frustra igitur auctoritatem eorum sibi vindicare conarentur in-creduli. Ergo, etc.

Inter scriptores ecclesiasticos, duo videntur dixisse ani-mam ex partibus conflari, scilicet, Tatianus et Tertullia-

nus. At plures alios docuerunt errores qui ab aliis Patribus et a tota Ecclesia fuerunt proscripti. Etiamsi ergo purum materialismum a nobis impugnatum docuissent, quod evidenter falsum esset; ipsorum testimonium contra nos invocari non posset. Ergo, etc. Vide cardinalem de la Luzerne. *Dissertation sur la spiritualité de l'âme.*

R. 3º. Nego min. Homines enim facile decipi possunt circa rem sensibus imperviam ad quam natura non impellimur: atqui natura non impellimur ad pronuntiandum quid sit natura substantiae cogitantis; sola discussione id attingere possumus. Ergo, etiamsi per aliquod tempus in hoc speculative erravissent ipsimet docti, eorum consensus non esset argumentum veritatis.

Inst. Apud universas gentes et in omnibus linguis principium in nobis cogitans per voces rem corpoream significantes exprimitur, scilicet, per spiritum qui significat ventum, halitum, respirationem, per animum et animam a voce græca ἄνευος, idem significante: ergo omnibus semper persuasum fuit principium cogitans esse aliquid corporeum.

R. Nego conseq. Quotidie enim eadem voces duplēcēm habent sensum, videlicet, litteralem et metaphoricum. Res omnino incorporeae per metaphoras aliasque figurās eleganter exprimuntur. Voces autem spiritus, animus et anima litteraliter significant præsentiam substantiae cogitantis quæ per halitum et respirationem manifestantur; aptissime ergo usurpatæ sunt ad ipsam nominandam; nec ullo modo inde concludi potest populos credidisse animam esse corpoream. Ergo, etc.

Obj. 8º. Nullam habemus ideam substantiae incorporeæ: ergo est nomen sine re. Ita auctor operis jam citati, *le Système de la nature*, 1re part., c. 7.

R. Nego ant. Nihil enim clarius novimus quam proprias cogitationes nostras: atqui demonstramus cogitationes nostras in subjecto composito residere non posse; hinc merito inferimus existere subjectum incorporeum, enjus plurimas proprietates novimus: hoc autem sufficit ut ipsius existentiam affirmemus. Quid sit ejus natura,

ignoramus; quid sit essentia materiæ, non melius intelligimus. Unde materialistæ substantiam spiritualem rejiciunt, quia eam sibi repræsentare non possunt; et immaterialistæ existentiam corporum negant, quia relationem inter ideas et extentionem realiter existentem non percipiunt. Verum multo sapienti philosopho dñius est facta colligere, existentias per effectus ostensas admittere, quamvis naturas et modos explicare non valeat.

Præcipuas objectiones incredulorum percurrimus, eas sine ulla imminutione exposuimus, et nulla cum demonstrationibus nostris directe pugnat. Quam ergo lugenda conditio hominum qui, tam debilibus argutis innixi, excellentem naturam suam deprimunt, et similis vel deteriores belluis sese constituant!

SCHOLIUM.

Cartesiani et Lockiani acriter disputarunt circa mentis humanæ naturam. Priores dicebant eam cogitare essentialiter, ab nomine cogitationis intelligentes ideam, sensations et quascumque affectiones, contendebantque nos habere ideam claram sive ipsius mentis, sive facultatum illius.

Postiores vero negabant nos talem habere ideam. Juxta eos, mens, e manibus Creatoris exiens, est velut *tabula rasa*, verum et falsum suscipere potest, et non nisi per sensum intimum, tum ipsa, tum ipsius operationes nobis innotescunt.

Nos autem aestimamus 1º mentem sui ipsius habere notionem claram in quibusdam, sed valde incompletam, et hanc quidem non *a priori*, sed tantum ex experientia: unde differt ab ideis stricte dictis: 2º hanc notionem, licet inadæquatam, clariorem esse ea quam habemus de corporibus; 3º mentem non semper habere ideas distinctas; sed forte ab initio sensations experiri. An illud sit essentiale definire non tentamus.

Queri etiam posset utrum mens, cuius simplicitas fuit demonstrata, haberi valeat, ab iis qui cum Leibnitz sentiunt circa materiam, ut una ex monadibus quibus materia, juxta ipsos, coalescit. Respondendum negative